

F. NIETZSCHE

A. INTRODUCCIÓ

1. BIOGRAFIA: Moments d'una vida turmentada

Friedrich Nietzsche nasqué el 1844, a la ciutat de Röcken, Alemanya. Pare i avis eren pastors protestants: des de petit fou educat en un ambient religiós. L'any 1848 va néixer la seva germana Elisabeth, que tingué una gran incidència en la seva vida com amiga i confident; el seu pare morí quan ell tenia cinc anys. Nietzsche rebé una sòlida formació humanística i mostrà una gran sensibilitat musical.

L'any 1864, ingressà a la Universitat de Bonn per estudiar teologia i filologia: la seva mare insistia perquè continués la tradició familiar de ser pastor protestant, però ell s'hi va oposar i es traslladà a la Universitat de Leipzig, on s'especialitzà en filologia grega. En aquesta època descobrí l'obra d'Arthur Schopenhauer, pensador que l'impressionà, l'entusiasmà i n'assumí la idea de voluntat de viure. El 1868, acabat el servei militar en un regiment de cavalleria, conegué personalment el compositor Richard Wagner: veu en la seva música l'expressió artística del propi pensament. Amb el temps, d'apassionat admirador de Wagner passarà a ser el més ferotge crític i adversari.

Als seus vint-i-quatre anys, la carrera acadèmica de Nietzsche no podia ser més brillant. El 1869, la Universitat de Basilea, a Suïssa, el nomena catedràtic de filologia clàssica, malgrat encara no estava en possessió del títol de doctor. El seu antigermanisme l'impulsa a abandonar la ciutadania alemanya i a fer-se suís. D'altra banda, però, demana permís a la Universitat per a participar en la guerra francoalemanya de 1870, cosa que se li permet en qualitat de infermer voluntari; als dos mesos cau malalt i ha de tornar a Basilea.

El 1872 publica el seu primer i revolucionari *El naixement de la tragèdia des de l'esperit de la música*. El llibre, que mostra influència de Schopenhauer, defensa que en la tragèdia clàssica grega està present l'afirmació de la vida en tota la seva duresa, afirmació que és renovada en les òperes de Wagner, però que havia estat rebutjada per l'intel·lectual Sòcrates i els seus seguidors. El llibre fou ridiculitzat pels filòlegs professionals negant-li el més mínim rigor científic. La carrera universitària de Nietzsche estava acabada.

Cap a l'any 1876, als 32 anys, inicia una segona etapa en la qual esclata una crítica radical de tot allò que s'ha anomenat «virtut»; darrera d'aquesta paraula ell hi descobreix hipocresia i corrupció. El punt àlgid d'aquesta etapa serà la redacció de la seva obra capital *Així parlà Zaratustra*.

El 1879 es jubila voluntàriament de la Universitat de Basilea a causa dels seus greus problemes de salut. A partir d'aquest moment començà, amb escassos mitjans econòmics, una vida de viatges constants per l'Europa mediterrània i alpina, cercant un clima que millorés la seva delicada salut. A Roma, l'any 1882, conegué Lou Salomé, una dona de procedència russa d'extraordinària intel·ligència i bellesa, amiga de Freud, Rilke i altres intel·lectuals europeus. Dues vegades Nietzsche s'hi declarà i per dues vegades ella el refusà: l'admirava molt com a pensador, gens com a home. Elisabeth, la germana de Nietzsche, féu molt perquè aquesta relació fracassés. De fet, la seva relació amb les dones, inclosa la seva germana, sempre fou conflictiva i difícil.

El 1881, controlant la seva mala salut amb molts medicaments, escriu *La gaia ciència*, on anticipa el tema de la mort de Déu. L'anunci de la mort de Déu, l'aparició del superhome, la voluntat de poder i l'etern retorn seran els quatre grans temes que Nietzsche desenvoluparà en la seva més gran creació: *Així parlà Zaratustra* (*Also sprach Zarathustra*). Els grans enemics del superhome, l'home nou, són els predicadors de la igualtat, és a dir, tant l'emergent socialisme predicat per Marx com el mil·lenari cristianisme que exalta i protegeix els dèbils. L'obra, escrita entre 1883 i 1885, és una de les obres mestres de la literatura alemanya.

A partir dels 38 anys, Nietzsche inicia una etapa en la qual intenta formular ordenadament el seu pensament. La primera obra d'aquesta darrera etapa és *Més enllà del bé i del mal*, una nova crítica a la filosofia, moral i religió, que no han copsat el valor primordial de la vida. L'any següent, el 1887, escriu *Genealogia de la moral*, on acusa la religió jueva d'haver imposat una moral d'esclaus, la moral dels homes inferiors, ben oposada a la moral aristocràtica dels senyors. Ara bé -i aquest és un dels molts elements paradoxals de Nietzsche -, de vegades aparegué com a decidit defensor del poble jueu.

El 1888 fou el darrer i fèrtil any de vida intel·lectual lúcida; després començarà l'enfonsament. Escrigué *Crepuscle dels ídols*, on declara que tot el que fins ara s'ha anomenat veritat no és més que un ídol a derrocar. Del mateix fèrtil any són *El cas Wagner* i *Nietzsche contra Wagner*, també *L'Anticrist*, una nova crítica a la moral cristiana; també, la seva autobiografia, titulada *Ecce homo*.

A finals d'any, a Torí viu un moment d'entusiasme i eufòria que són el preludi del col·lapse que sofrí el gener del 1889; les postals i cartes que adreça als seus amics són una clara manifestació de bogeria. Primer fou ingressat en diferents clíniques psiquiàtriques, posteriorment, i fins la seva mort, l'agost de 1900, la seva mare i la seva germana en tingueren cura. Morirà, silenciada per la malaltia, sense assabentar-se que, en la seva última dècada, havia esdevingut internacionalment famós. Amb la seva mort, llibres publicats i escrits inèdits, caigueren sota el control «intencionat» de la seva germana

Sobre l'estil literari

Nietzsche és considerat un escriptor extraordinari tot i que **la seva obra és molt poc sistemàtica**. Bona part dels seus llibres són fruit dels llampecs reflexius que tenia durant les seves passejades solitàries. **Utilitza la metàfora i els aforismes** (proposicions concises sense argumentar) **per expressar el seu pensament**. Nietzsche **no filosofa encadenant arguments sinó que ho fa a cops, a martellades**. El seu pensament és **circular**; no hi ha un ordre lineal i jeràrquic en els temes que tracta. Entén que la vida és massa diversa i canviant com per ser reduïda sota els conceptes racionals. Per ell **la millor manera de comprendre la vida és a través de l'art**: per això fa servir un **llenguatge més expressiu i emotiu** que descriptiu, cercant també la bellesa literària. Tot plegat dificulta la comprensió i l'exposició de les idees d'aquest brillant pensador, si bé hem d'admetre que el seu estil és perfectament conseqüent amb la seva filosofia.

2. CONTEXT FILOSÒFIC: INFLUÈNCIES

El fracàs de la il·lustració

La Il·lustració gira entorn a la idea de que la raó humana ens podrà conduir cap a una societat perfecta on finalment es realitzaran els ideals de llibertat, igualtat i fraternitat. També es confia en que el progrés tècnic es traduirà en un progrés moral equivalent. Lluny de complir-se, els ideals de la il·lustració acabaren en el fracàs.

El Romanticisme

Com a reacció al fracàs de la Il·lustració sorgí el Romanticisme, un moviment que s'enfronta al déu dels il·lustrats, la raó, i **defensa el sentiment, la passió, la creativitat i la vida irracional**.

Exercint un **individualisme** extrem, el romàntic critica la societat massificada i mediocre i idealitza la naturalesa, la vida al camp, les terres exòtiques, els viatges i les èpoques antigues. I si tot falla, sempre queda el suïcidi.

El geni, l'artista, és el model a imitar: només ell sap captar el més íntim de l'ésser humà i de la naturalesa.

El jove Nietzsche aollí amb entusiasme les idees romàntiques per abandonar-les més tard quan s'adonà que implicaven una mena de fuga de la realitat. Aleshores el concepte de geni (la força que engendra) es transformà en la figures de l'Esperit lliure i del Superhome, aquells que són capaços de crear els seus propis valors.

Schopenhauer

Nietzsche coneixia irregularment la història de la filosofia i era sobretot especialista en els grecs. D'entre tots els filòsofs, el que més influí en el seu pensament fou A. Schopenhauer, el mestre d'Alemanya d'aquell temps.

Schopenhauer afirmava que tot el que existeix és manifestació d'una voluntat cega, la voluntat de viure. És el principi universal present en tota la realitat: en els éssers humans, en els animals, en els vegetals, i fins i tot en el món inorgànic. Tot està al servei d'aquesta voluntat, inclosa la mateixa raó humana. Però la voluntat de viure és sinònim de lluita, conflicte, dolor i sofriment; mai està satisfeta i el que anomenam felicitat és impossible

Veim com Schopenhauer es veu abocat a un **profund pessimisme**, a una actitud de renúncia radical a la vida. Seguint les doctrines de Buda, proposa el camí de l'ascetisme: negació total de la voluntat de viure o eliminació de l'ego, que ens conduirà a la compassió o a l'amor.

Nietzsche, partint de la mateixa intuïció de la voluntat de viure com a realitat absoluta, condemnarà l'actitud de renúncia i predicarà el sí a la vida en totes les seves formes, entre elles el dolor i la mort. Negar el dolor és negar la vida.

L'altra gran idea que Nietzsche recull del seu mestre és la de **l'art, la contemplació estètica, com a camí d'alliberament**.

Influències que rebutjà

La tradició socràtica i platònica

El cristianisme

La tradició racionalista

L'imperatiu categòric Kantià

B. EL PENSAMENT DE NIETZSCHE

1. EL SENTIT DE LA SEVA FILOSOFIA: crítica a la cultura occidental

Nietzsche comparteix amb Marx i Freud l'actitud de **sospita** i denúncia. Què és sospitar? És intuir que les coses no són tal com semblen. La sospita porta a anar més enllà de les aparences, a cercar el fons amagat i soterrat de les coses. **Marx, Nietzsche i Freud seran coneguts amb l'expressió filòsofs de la sospita**. La sospita de Marx i Engels fou de caire socioeconòmic: al cor de l'esplendorós sistema capitalista hi batega sofriment, alienació i explotació. La sospita de Freud serà de caire psicològic: sota les més nobles idees i més bons sentiments s'hi amaguen mòbils obscurs, irracionals i inconscients. La sospita de Nietzsche és global i radical: davant la vida la cultura occidental ha adoptat des del seu origen una actitud de negació i ha defensat uns valors moral i religiosos que ja no serveixen. Avançant-se al seu temps i incomprès en el seu moment, Nietzsche extreu les conseqüències de la progressiva pèrdua de la fe religiosa a Europa i anuncia que Déu ha mort.

Des d'una apassionada posició **VITALISTA d'afirmació i exaltació de la vida**, l'obra de Nietzsche serà una crítica implacable i radical contra el sistema d'idees i valors d'occident. Invoca la necessitat d'un home nou, que s'aixequi sobre els seus peus sense recolzar-se en cap fe i creï els seus propis valors.

Nietzsche, altrament, intueix que **la vida en la seva totalitat, escapa a les capacitats de la raó. La filosofia occidental ha divinitzat la raó** com a eina de coneixement i com a guia de la vida. i ha manifestat sovint un rebuig del món sensible, dels sentits i del fluir constant de la realitat. La vida no és pot expressar amb els conceptes de la raó; la vida és procés, canvi, irracionalitat. **El més hàbil i capacitat per acostar-se al cor de la vida no és el filòsof ni el científic, és l'artista.**

2. “EL NAIXEMENT DE LA TRAGÈDIA”. Apol·lo i Dionís.

El primer i revolucionari llibre de Nietzsche *El naixement de la tragèdia des de l'esperit de la música*, profundament marcat per Schopenhauer i per Wagner, mostra el **nucli del seu pensament: el reconeixement de la vida com a valor fonamental i la convicció que la cultura occidental ha rebutjat o temut la vida.**

Seguint Schopenhauer, pensa que la vida és una realitat irracional, cruel i cega, és dolor i destrucció; ara bé, el camí superior per a fer front a aquesta realitat no passa pas per a la renúncia o per l'ascetisme, sinó per l'art, per un art que afirmi la vida en la seva plenitud. Aquest ha estat, precisament, el camí emprés per la tragèdia clàssica grega: l'art tràgic és un valent i sublim sí a la vida malgrat el dolor que aquesta comporta. La tragèdia clàssica manifesta l'equilibri que es dona entre l'esperit dionisiac (Dionís és el déu del vi, la fecunditat, la passió, els valors de l'instint, la foscor) i l'esperit apol·lini (Apol·lo és el déu de la llum, la proporció, la mesura, l'equilibri i els valors de la raó). Nietzsche considera que la Grècia clàssica no ha oblidat cap dels dos déus. Contràriament, **amb Sòcrates i Plató s'inicia la decadència**, el predomini dels valors apol·linis per sobre dels dionisiacs, comença el **predomini de la racionalitat per sobre de la vida.**

Nietzsche esdevindrà el **gran defensor de l'actitud dionisiaca d'acceptació de la vida tal com és**, fins i tot amb la mort que porta dintre seu. Esdevindrà el **gran crític de l'actitud de renúncia de la vida, de fugida davant la vida, l'actitud iniciada per Sòcrates.**

El drama musical wagnerià ocupa el lloc que la tragèdia clàssica ocupava en el món grec presocràtic: expressa el sí a la vida que surt del cor de Dionís. Wagner és el prototipus d'artista tràgic.

3. ELS GRANS TEMES DEL ZARATUSTRA

Encara que no és la seva millor obra filosòfica *Així parlà Zaratustra* és el llibre més llegit de Nietzsche. La seva importància resideix no només en el seu estil literari sinó en que conté l'exposició més completa de les seves teories.

Escrita en un estil bíblic, l'obra explica els ensenyaments de Zaratustra el profeta, el més solitari dels homes: comença parlant de la mort de Déu i segueix amb el superhome, la voluntat de poder i l'etern retorn.

3.1. LA MORT DE DÉU

L'expressió “Déu ha mort” significa molt més que l'afirmació d'alguna mena d'ateisme; és la gran metàfora que expressa la mort de les veritats absolutes, de les idees immutables i dels ideals que guiaven la vida humana. Els vells i més elevats ideals ja no impulsen les vides de les persones, han perdut la seva força. **La mort de Déu equival a l'enderrocament dels pilars de la nostra civilització: tots els valors d'aquesta descansen en la pressuposició que el sentit d'aquest món està fora d'ell.**

Déu era el sentit de món, el fonament dels valors morals, de la distinció entre el bé i el mal i garantia de coneixement; en definitiva, el fonament de la vida dels homes. La mort de Déu significa la pèrdua del sentit del món: s'esborra la creença en un més enllà i els manaments i prohibicions divines queden enrera en la història. Els homes no han pres encara consciència d'aquest fet.

Davant la mort de Déu només s'escauen dues posicions: la del **darrer home**, la de l'home que viu la fi de la civilització o la del **superhome, la del nou déu terrenal que diu sí a la vida**.

Nietzsche veu en el seu propi temps el regne del darrer home, de l'home que viu la trista fi d'una civilització en la qual havien imperat grans valors ara ja morts. És el regne de l'home empobrit, de l'home sense grans objectius, només amb petits interessos; és el regne de l'home que es veu precipitat al nihilisme. El nihilisme és l'estat de l'home mancat d'objectius pels quals valgui la pena lluitar, mancat de força per superar-se. És l'home de la vida moderna, que està de tornada de tot i cerca només la comoditat i el seu plaer diari.

3.2. EL SUPERHOME

La doctrina del superhome es fonamenta en la mort de Déu. **El superhome serà el nou déu terrenal, serà el sentit de la terra**, l'home que serà «capaç d'infantar una estrella»; el pol oposat al darrer home. No és una nova raça, resultat de l'evolució biològica, sinó un home moralment superior. En el seu camí, el superhome s'oposarà a tota difamació del món, a tot menyspreu pel cos, a tot ascetisme. Ha de donar un nou sentit al món: nous valors no transmudans. **Aquesta creació de nous valors serà el gran risc del superhome, i no compta en cap suport fora d'ell mateix; serà el gran creador de valors fonamentats en la vida.**

“El superhome és el sentit de la terra. Que la vostra voluntat digui: sia el superhome el sentit de la terra!. Jo us conjuro, germans meus, que resteu fidels a la terra i que no cregueu a aquells que parlen d'esperances sobreterrenals! Són gent que emmetzinen, tant si ho saben com si no...”

L'home ha de ser superat. Només és un pont i no l'objectiu final. *“L'home és una corda estesa entre el simi i el superhome”*. Serà necessari passar per tres successives **transformacions: camell, lleó i nin**. El primer s'agenolla davant déu i vol dur les feixugues càrregues dels “tu has de”. El camell es transforma en lleó, el que diu no i al “tu has de” hi oposa el “jo vull”, però és incapaç de crear nous valors. Això és propi del nin, la darrera metamorfosi, *“innocència i oblit, un nou començament, un joc...un sant dir sí”*.

Quines són les qualitats del superhome? Nietzsche no porta a terme una caracterització d'aquest ésser superior, només en fa insinuacions. Serà un **esperit lliure** i cor lliure que no cedeix davant res, però que participa de la innocència i **espontaneïtat del nen**. Amb què compta el superhome a l'hora de **crear nous valors**? Amb la voluntat de poder.

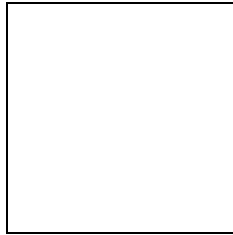
3.3. LA VOLUNTAT DE PODER

La voluntat de poder és un simulacre, una metàfora per acostar-se a la realitat i la vida. La realitat és un mar de forces en tensió, forces que no coneixen l'equilibri. Què és aquesta força? La voluntat de poder. **L'essència de la vida, l'energia còsmica, l'energia creadora, tot això és la voluntat de poder. La voluntat de poder és la vida que imposa la seva llei.** Però la voluntat de poder no és ben bé la salvatge llei del més fort. No és una voluntat que vol el poder, com si volgués alguna cosa que no té, és el poder que vol. Així que hem de descartar la identificació d'aquesta metàfora amb l'ambició de poder, possessions i domini sobre els altres. “Virtut que dona”, així anomena Zaratustra aquesta

cosa inexpressable. L'autèntica forma de la riquesa o del poder és crear, donar, regalar. És el poder de l'artista, de l'amant, de l'aventurer, el que tot ho dona.

La voluntat de poder s'oposa a la voluntat d'igualtat. Com més poderosa i creadora és una vida, més imposa jerarquia i desigualtat; com més dèbil i impotent, més imposa igualtat. Els predicadors de la igualtat són aquells que, com les taràntules, estan amarats de verí, d'un verí que vol assassinar tota vida noble i superior. La voluntat d'igualtat és l'intent de reduir el que és original i excepcional a ordinari i mediocre. Nietzsche polemitza contra la identificació d'igualtat amb justícia, identificació ben viva en la Revolució Francesa, en les propostes socialistes i comunistes, en totes les democràcies i en el mateix cristianisme.

3.4. L'ETERN RETORN

L'etern retorn de l'identíc o del mateix. Aquest diu Nietzsche “*és el meu pensament més profund*”. Al Zaratustra, després d'ensenyar la doctrina del superhome, la mort de Déu i la voluntat de poder, el profeta torna a la caverna de la muntanya, a la suprema soledat i afronta el seu pensament més abismal.

Del superhome, Zaratustra en parla a tothom; de la mort de Déu i de la voluntat de poder, a pocs; de l'etern retorn, només a si mateix.

“De la visió i de l'enigma” és el títol del capítol on comença a parlar d'aquest tema: és un misteri, l'enigma del temps, el que es troba en el fons del cor del món

“Tot se'n va, tot torna; eternament roda la roda de l'ésser. Tot mor, tot torna a florir, eternament corre l'any de l'ésser.

Tot es trenca, tot s'ajunta de nou; eternament la mateixa casa de l'ésser es basteix ella mateixa. Tot s'acomiada, tot es torna a saludar; eternament roman fidel a si mateix l'anell de l'ésser.

A cada instant comença l'ésser; entorn de cada 'aquí' gira l'esfera 'allà'. El mig és arreu. Corba és la senda de l'eternitat.” Nietzsche Així parlà Zaratustra, El convalescent

El principi de l'etern retorn, que ja està present en els mites d'antigues cultures, és que qualsevol cosa que succeeix ha succeït un nombre infinit de vegades i ho seguirà fent durant tota l'eternitat.

L'etern retorn, o circularitat del temps, comporta no una visió lineal del temps sinó una visió cíclica. En un horitzó lineal destaquen passat i futur; però aquests es fonen en una visió cíclica: la distinció entre passat i futur no les fa el temps, sinó cadascun de nosaltres des del seu punt de vista. Aquí, l'únic que compta és l'instant creador, un instant que, com un llampec, il·lumina tot el paisatge del temps. Aleshores, l'instant decideix sobre l'eternitat, és a dir, el que es fa val per sempre

L'etern retorn és la suprema fórmula d'afirmació de la vida i de fidelitat a la terra. No hi ha més món que aquest, un món que gira sobre sí mateix en un alegre joc còsmic. És l'acceptació total de sí mateix i de l'existència tal com són, amb els seus aspectes agradables, com el plaer o la festa, i aquells que ens espanten, com el dolor i la mort. No és la simple afirmació del *Carpe diem*, sinó la màxima expressió del vitalisme: el superhome que abraça aquesta doctrina pot mirar la seva pròpia vida i desitjar reviure-la una vegada i una altra durant tota l'eternitat. És una acceptació total de l'existència, un dir “si” a tot. Aquest és **l'amor fati** de Nietzsche, **l'amor al destí**: estimar el teu destí, sense necessitat de ficcions ni falses esperances i seguretats, i abraçar l'existència sense sentit donat que retornarà una i una altra vegada durant tota l'eternitat..

Nietzsche no intenta demostrar la doctrina de l'etern retorn, sinó presentar-la com un experiment mental i desafiar-nos a considerar quina seria la nostra reacció si la doctrina fos certa.

4. LA TRANSVALORACIÓ DELS VALORS. Moral dels senyors i moral dels esclaus

Tots els escrits de Nietzsche posteriors a *Així parlà Zaratustra* estan marcats per la idea de transvaloració o capgirament de tots els valors. En tots ells els problemes de la filosofia són, essencialment, problemes ètics o de valors: **la vida, i només la vida, és el fonament últim de tots els valors.**

En *La genealogia de la moral* analitza l'origen dels valors. El valor o categoria de tota moral depèn de com reconegui el valor de la vida, de com s'ajusti a la voluntat de poder. En la primera dissertació pren relleu la distinció entre **dues morals**, la moral dels senyors i la moral dels esclaus:

- **La moral dels senyors** és la moral noble en la qual bo és tot el que eleva l'individu, tot el que porta a afirmar la vida; bo és igual a noble, aristocràtic, en el sentit d'elevat o superior en mèrits, fort, poderós, bell, feliç i creador.
- **La moral dels esclaus**, per altra banda, és la moral del ramat i de la mediocritat, una moral amarada d'instint de venjança contra la vida superior; és la moral de la democràcia: vol igualar totes les persones; una moral que glorifica tot allò que fa suportable la vida als dèbils. Per aquesta moral bo és igual a renúncia, humiliat, sumissió, en definitiva una moral passiva i no creadora. Les manifestacions d'aquesta moral a occident són el cristianisme i el socialisme i la democràcia. **El cristianisme** és l'enemic de la vida en tant que és repressor de la vitalitat: castedat, dejuni, sacrifici,.. El cristià es ple de sentiment de culpa en tot el que fa i persegueix tot el que és instint vital amb la idea de pecat.. La religió cristiana promet un món de benaurances més enllà d'aquest món si complim amb la voluntat de déu, ens sacrificam i negam el cos i la sexualitat. En cas contrari ens tocarà el càstig etern de l'infern.

Nietzsche constata que **en la història de la cultura occidental hi ha hagut un domini de la moral dels dèbils sobre la moral dels forts**: el ressentiment del dèbil tem l'home fort i poderós i per contenir-lo **imposa els valors del ramat com a valors absoluts**. Ha arribat la **decadència** amb aquesta **moral antinatural**, la **platònicocristiana**, que posa el centre de la vida en el més enllà, despreciant el cos, l'instint, el plaer i el pensament lliure.

És necessària la transvaloració o capgirament dels valors que suposarà un retorn a la moral originària. El protagonista serà el superhome, aquell que està "més enllà del bé i del mal", el qui és capaç d'assumir la mort de déu i l'etern retorn, el qui crea nous valors. Quins són aquests nous valors? Nietzsche no ens ho aclareix. "El meu principi: no se donen principis morals". Sembla que persegueix **la integració de tots els aspectes de la naturalesa humana**, la unió d'Apol.lo i Dionís.

5. EL NIHILISME

La paraula nihilisme prové del llatí *nihil*, que traduïm com a **no-res**. Significa negació, buit, rebuig de tots els valors i manca de creença en res.

El nihilisme és la conseqüència històrica de la mort de déu, que implica la pèrdua del fonament dels valors, la desorientació vital, el convenciment de la manca de sentit de la vida i la negació de l'esperança en una vida ultraterrena. La cultura

occidental, buida ara de sentit de l'existència, de valor i de metes, està malalta i aquesta malaltia té un nom: nihilisme.

Nietzsche parla de nihilisme en dos sentits diferents:

- **Nihilisme passiu:** és l'acceptació pessimista de la manca de valors i de la manca de sentit de l'existència.. És el temps del darrer home, petit, miserable, indiferent, que només cerca la comoditat, un zombi.
- **Nihilisme actiu:** cerca destruir tot el que és vell i transformar els valors, cap al naixement d'un tipus superior d'home.

Nietzsche se converteix en metge de la cultura ja que en la seva estratègia s'hi troba el desig de que l'home pugui recuperar la "gran salut", una nova forma d'estar en el món.

6. LLENGUATGE, VERITAT I CONEIXEMENT

L'interès de Nietzsche pel tema del llenguatge, com a artista creador i com a filòleg clàssic, es present en tots els seus escrits. Utilitzant un **mètode genealògic** rastreja els orígens del llenguatge i la seva evolució per acabar fent una crítica demolidora a la nostra cultura en tots els seus aspectes.

6.1. EL LLENGUATGE

Nietzsche parteix d'una concepció de la realitat en la que es veu clarament l'herència d'**Heràclit: la realitat és pur devenir, canvi incessant.**

Per la filosofia occidental l'únic camí que ens permet aproximar-nos a la realitat és el llenguatge, un instrument perfectament dissenyat per obtenir la veritat sobre el món. **Nietzsche, en canvi, intenta demostrar la impossibilitat d'un coneixement cert de la realitat fent us del llenguatge conceptual.**

El llenguatge té els seus orígens en l'impuls de l'individu que vol expressar la seva experiència vital: les sensacions de dolor, plaer, admiració, temor, malenconia, bellesa, impotència, estranyesa,... Però aquesta experiència en continu canvi és inaccessible al nostre coneixement.

El llenguatge no reproduceix la realitat en sí i no només té una funció expressiva sinó que constitueix sobre tot una forma d'art, de creació. Neix no per la necessitat de l'ésser humà de conèixer, sinó per la necessitat d'expressar una experiència vital pròpia amb la realitat. **Té originàriament un caràcter metafòric:** les paraules provenen dels crits que són expressions individuals d'experiències singulars. Per Nietzsche **tota paraula i tot concepte és una metàfora**, en el sentit que no reproduceix tal com és la realitat, sinó que es refereix a ella a través de semblances i relacions que descobreix la imaginació.

Només l'oblit d'aquest origen ha permès creure que les paraules designen les coses tal i com són en realitat.. S'ha fixat la metàfora, s'estableix el seu us i **passa a ser un concepte compartit per tots. I aleshores apareix la veritat..** El llenguatge ha recorregut el camí que va de l'expressió senzilla del sentiment fins arribar al regne del pensament.

De la metàfora al concepte: es comença per la sensació i es passa a la imatge mitjançant metàfores. Després l'experiència de sensacions paregudes fa que l'individu li assigni la mateixa metàfora; neix la paraula. Finalment un pacte generalitza l'ús de certes paraules i apareix el concepte. Amb el pas del temps s'oblida el seu origen metafòric. **Gràcies a aquest procés d'abstracció ens podem sentir més segurs: hem posat ordre al caos de l'experiència.** Mitjançant la raó i el llenguatge el món redueix la seva complexitat, sembla més ordenat i ja ens podem orientar en un món domesticat. **Però en aquest procés hem perdut la manera d'aprehendre la realitat com a devenir, el flux de la vida.**

Així doncs hem vist que **el concepte és fruit d'un pacte, el pacte gregari**. Justament són els filòsofs els guardians del pacte, aquells que Nietzsche anomena *filòsofs mòmia*. perquè res viu ha sortit mai de les seves mans. Tots els conceptes metafísics són enganys del llenguatge i provenen d'una desestimació del valor dels sentits i una sobreestimació del valor de la raó. La realitat és el devenir, el fenomen, l'aparició i és necessari acceptar el testimoni dels sentits.

6.2. UN NOU CONCEPTE DE VERITAT

Fins a Nietzsche s'enten com a veritat la correspondència o adequació d'allò que expressam en el llenguatge amb la realitat. Aquesta és la concepció tradicional de la veritat que ell vol desmitificar perquè com hem vist, les paraules mai poden representar les coses, són metàfores allunyades d'una realitat que és sobretot constant devenir.

La veritat no és més que un conjunt de generalitzacions que el costum ha anat imposant. S'ha pactat fer servir determinats conceptes en determinades situacions i contextos. Aquell que no s'ajusta a la norma i fa servir altres metàfores es considerat mentider, subversiu o anormal i d'una manera o altra acaba sent marginat.

Nietzsche proposa **una nova idea de veritat: la qüestió important no és si un judici és vertader o fals, sinó si afavoreix o no la vida, si la conserva, si la fa més gran.** No existeixen veritats en sí, l'únic que hi ha és el fenomen concret. Una veritat és "vertadera" pel seu valor **pragmàtic**: és veritat allò que serveix a la vida.

6.3. EL PERSPECTIVISME

A través del seu estudi genealògic del llenguatge Nietzsche arriba a un **perspectivisme de la veritat: no hi ha una veritat en sí sinó distintes interpretacions** que cream noltros mateixos per simplificar i humanitzar el món. "*Existeixen varies veritats i, per tant, cap veritat*". "*No hi ha fets sinó interpretacions*". "*No hi ha coses en sí sinó perspectives*". La pregunta bàsica no és què és això, sinó **què és això per mi**. I és clar que no hi ha una única interpretació correcta de la realitat..

6.4. EL CAMÍ DE L'ART

Si els conceptes no ens serveixen per acostar-nos a la realitat del devenir, quina altra forma tenim de comprendre el món?

A través de l'art i fent servir la intuïció i la imaginació metafòrica, l'artista pot arribar a comprendre la vida millor que el científic. La vida s'escapa de qualsevol comprensió conceptual i només a través de l'art pot la mirada de l'home penetrar en l'experiència originària. La metàfora artística actua com una pantalla a través de la qual contemplam el món i com a tal metàfora no oblida que és una perspectiva entre d'altres que no vol imposar-se com a veritat. L'expressió artística és sobretot joc, llibertat creativa i emoció.

Nietzsche defensa l'art com a camí d'alliberament: alliberar dins noltros les forces de la vida i manifestar la nostra experiència vital i la nostra individualitat. "*L'art i res més que l'art.. És el que fa possible la vida, gran seductor, el gran estimulant de la vida*". "*Es l'alegria dels esclaus en les festes saturnals*".

C. “SOBRE VERITAT I MENTIDA EN SENTIT EXTRAMORAL”

Escrit l'any 1873 no fou publicat fins al 1903, després de la seva mort. És l'últim dels seus textos de joventut i tracta els temes del llenguatge, la veritat i l'alliberament mitjançant l'art. En l'obra que ens ocupa Nietzsche rastrja els orígens del llenguatge i fa una reflexió crítica sobre el coneixement i la veritat: destrueix la concepció de que el llenguatge conceptual ens permet conèixer la vertadera realitat de les coses.

El sentit extramoral que Nietzsche anuncia en el títol de la seva obra reflecteix la seva intenció de separar la seva reflexió sobre la veritat dels valors del bé i del mal.

IDEES MÉS IMPORTANTS DEL TEXT

- ✓ Parteix d'una concepció de la realitat com a pur devenir o canvi incessant (Heràclit). Contra el que pensava Plató, defensa que els sentits no ens enganyen, ens mostren l'autèntica realitat.
- ✓ La raó necessita ordenar la realitat per fer-la comprensible: a través del llenguatge inventa metàfores que després es convertiran en conceptes (existeixen individus concrets i canviants però la raó crea el concepte “ésser humà” per englobar-los tots, encara que no existeix l'ésser humà en si).
- ✓ El coneixement segueix el següent procés:
 - a. Primàriament només existeixen sensacions
 - b. Aquestes produeixen en la nostra ment certes imatges
 - c. Per abstracció, a partir d'aquestes imatges, cream els conceptes
 - d. S'estableix un pacte a fi d'utilitzar sempre els mateixos conceptes. Més tard oblidam que aquests conceptes eren originàriament metàfores i els confonem amb la realitat
- ✓ El llenguatge és l'instrument de la raó que fixa o petrifica la realitat (arribam a creure que existeix l'ésser humà)
- ✓ El llenguatge fa que creguem en l'existència real de causes, del jo, de l'ànima o de déu. Així doncs el llenguatge ens enganya i deforma la realitat.
- ✓ La història de la filosofia és la història d'aquest error, que començà quan Plató distingí entre un món dels sentits, que considerava irreal, i un món de les idees, l'autènticament real. Segons Nietzsche només els fenòmens són reals i no té sentit la distinció entre món real i aparent.
- ✓ Nietzsche vol corregir aquest error: mostrar que els conceptes creats per la raó són ficticis i que l'autèntica realitat és la que ens mostren els sentits.
- ✓ És cert que els conceptes són útils per a la ciència i per la filosofia, però que siguin pràctics no vol dir que siguin vertaders.
- ✓ Per ell conèixer no és més que interpretar els fets. Hi ha tantes interpretacions com perspectives (perspectivisme).
- ✓ La veritat no és més que un punt de vista que s'ha imposat per la força del costum, però no és més que una ficció, una mentida en sentit extramoral.
- ✓ Però si els conceptes no ens permeten conèixer l'autèntica realitat, com podem parlar d'ella? Segons Nietzsche a través del llenguatge metafòric de l'art. En l'art les metàfores estan sempre obertes a d'altres interpretacions, mentre que els conceptes són metàfores tancades que es presenten com a única veritat possible.
- ✓ A més, l'art permet l'expressió de la creativitat, manifestació de la voluntat de poder, l'energia de la vida.